

Περιεχόμενα

Πρόλογος του Καθηγητή κ. Δημήτρη Μπουραντά	11
Αναφορά στον Angel Velichkov	13
Εισαγωγή	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	
ΤΟ ΕΥΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	23
1.1 Πρακτικοί και επιστημονικοί τομείς της ψυχολογίας του περιβάλλοντος	23
1.2 Διαμόρφωση και καθορισμός της ψυχολογίας του περιβάλλοντος . <i>Εμφάνιση της ψυχολογίας του περιβάλλοντος</i>	30
1.3 Σύγχρονη θεώρηση της ψυχολογίας του περιβάλλοντος	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	
ΣΧΕΣΗ CONTEXT ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	41
2.1 Η σχέση context στον φυσικό χώρο	42
2.2 Η σχέση context στον κοινωνικό χώρο	49
2.3 Τυπολογία των χώρων (περιβαλλόντων)	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	
ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΗΣΗΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ-ΣΧΕΣΗΣ (CONTEXTUALITY)	57
3.1 Ιδιαιτερότητες της θεώρησης περιεχομένου-σχέσης (contextuality) <i>Κριτήρια προσδιορισμού της σχέσης context ως αντικειμένου</i> <i>της έρευνας</i>	57
3.2 Μέθοδοι θεμελίωσης θεωρητικών μοντέλων για τη μελέτη του αποτελέσματος του περιεχομένου-σχέσης στις συμπεριφορές <i>Διαζευκτικές και συζευκτικές αντιπροσωπεύσεις των ανθρώπων</i> <i>και των περιβαλλόντων</i>	62
3.3 Χαρακτηριστικά λάθη στον προγραμματισμό των ερευνών	67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	69
4.1 Αντικειμενικές μέθοδοι	69
4.2 Ηλεκτρονική προσομοίωση	75
4.3 Εκτίμηση υποκειμενικών αντιδράσεων-αντιλήψεων	76
4.4 Εκτίμηση κοινωνικών στάσεων-διαθέσεων	78
4.5 Εκτίμηση δυναμικών φαινομένων στο περιβάλλον	80

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΩΝ (ΧΩΡΩΝ)	85
5.1 Απομόνωση από τον κοινωνικό περίγυρο	86
5.2 Δυσκολίες και εμπόδια	88
5.3 Συμπεριφορές ρίσκου στη φύση	92

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	97
6.1 Αντίληψη της φύσης	97
6.2 Προσανατολισμός στο φυσικό περιβάλλον	103

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΦΥΛΑΞΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	111
7.1 Αξιοποίηση της φύσης	111
7.2 Προστασία της φύσης	116
7.3 Οικολογικά προβλήματα και ατομική συμπεριφορά	129

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	137
8.1 Ιδιαιτερότητες του συστήματος προσανατολισμού	137
<i>Πλαίσια προσανατολισμού</i>	139
8.2 Στοιχεία προσανατολισμού στον χώρο	141
<i>Γνωστικοί χάρτες</i>	143
8.3 Αίτια και κριτήρια οργάνωσης των γνωστικών χαρτών	146

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΑΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	149
9.1 Γνωστικές και ρυθμιστικές λειτουργίες ατόμου-περιβάλλοντος	149
9.2 Ατομικές διαθέσεις και υποκειμενικοί παράγοντες συμπεριφοράς..	151
<i>Ο ρόλος της προσωπικότητας</i>	151
9.3 Ταξινόμηση των αλληλεπιδράσεων ατόμου-περιβάλλοντος	152

9.4 Διαφορές στη συμπεριφορά του ατόμου προς το περιβάλλον	156
<i>Επιλογές της συμπεριφοράς</i>	157
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ	
ΚΑΤΟΙΚΟΥΜΕΝΟΙ ΧΩΡΟΙ	161
10.1 Κατοικούμενοι χώροι (γενικός προσδιορισμός)	161
<i>Γιατί οι άνθρωποι ζούνε στους κατοικούμενους χώρους;</i>	161
10.2 Συνθήκες εμφάνισης και διαμόρφωσης των κατοικούμενων χώρων	164
10.3 Οικονομική βάση των κατοικούμενων χώρων	166
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ	
Η ΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΟΥΜΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ	171
11.1 Βασικές έννοιες της χωρικής σύνταξης	171
11.2 Προσανατολισμός στους σταθερούς κατοικούμενους χώρους	182
11.3 Οργάνωση του κατοικούμενου χώρου	189
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ	
Η ΖΩΗ ΣΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΜΕΝΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ	195
12.1 Η προσκόλληση στους κατοικούμενους χώρους	195
12.2 Κοινότητες και σχέσεις γειτνίασης	200
12.3 Άγχος (stress) και υγεία	205
12.4 Εγκληματικότητα στους κατοικούμενους χώρους	211
12.5 Μοναξιά	216
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ	
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ	221
13.1 Αρχιτεκτονική και ψυχολογική εκτίμηση του περιβάλλοντος	221
13.2 Ψυχολογικές αντιδράσεις προς τον αρχιτεκτονικό χώρο	227
13.3 Αισθητικές αντιλήψεις για τον αρχιτεκτονικό χώρο	230
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ	237
14.1 Ορισμοί και δομή	237
14.2 Εσωτερικές σχέσεις του ατόμου και κοινωνικά δίκτυα	242
14.3 Κοινωνικό κεφάλαιο	247
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΠΕΜΠΤΟ	
ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΩΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΜΕΝΟΙ ΧΩΡΟΙ	255
15.1 Ανάπτυξη, εξέλιξη, σχεδιασμός και διαμόρφωση των μεγάλων αστικών κέντρων	255

15.2 Συνθήκες ζωής	256
<i>Παράγοντες διαμόρφωσης της συμπεριφοράς και του ψυχισμού</i>	257
15.3 Κοινωνικός χώρος, ζωή και περιβάλλον	259
<i>Υποβάθμιση και επικινδυνότητα του περιβάλλοντος</i>	262
15.4 Η άλλη όψη του νομίσματος	265

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΕΚΤΟ

ΚΑΤΟΙΚΟΥΜΕΝΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΙΩΣΗ: ΣΥΝΟΙΚΙΑ, ΓΕΙΤΟΝΕΣ, ΟΙΚΙΑ

269

16.1 Η αίσθηση του άμεσου κατοικούμενου περιβάλλοντος	269
16.2 Κοινότητα και εδαφική ακεραιότητα στο περιβάλλον	270
<i>Εμπειρικά δεδομένα για την ψυχολογική οικειοποίηση μιας εδαφικής περιοχής</i>	271
16.3 Φυσικές, ψυχολογικές και κοινωνικές παράμετροι της συνοικίας, της γειτονιάς, της οικίας	273

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ .....

283

17.1 Ο πολιτισμός ως κοινωνικό φαινόμενο	283
17.2 Θεωρητικά μοντέλα της αλληλεπίδρασης του πολιτισμού	288
17.3 Παραμορφώσεις του ψυχισμού από τον πολιτισμό	293

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΟΓΔΩΟ

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ (ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ) .....

303

18.1 Η έννοια των συμπεριφορικών συνθηκών	303
18.2 Στάδια εμφάνισης των συμπεριφορικών συνθηκών	305
18.3 Λειτουργική οργάνωση και διαδικασίες της συμπεριφορικής συνθήκης	308
<i>Ιδιαιτερότητες των συμπεριφορικών συνθηκών</i>	311
18.4 Συμπεριφορικές συνθήκες και λειτουργία του ατόμου	312

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΕΝΑΤΟ

ΑΓΧΟΓΟΝΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ .....

317

19.1 Θεώρηση των αγχογόνων παραγόντων του περιβάλλοντος	317
19.2 Ταξινόμηση των αγχογόνων παραγόντων	319
<i>Γεωγραφικές, κοινωνικές και οικονομικές παράμετροι των αγχογόνων παραγόντων σε μικρές κοινότητες</i>	321
19.3 Επίδραση των αγχογόνων παραγόντων του περιβάλλοντος στο ψυχικό status και προσαρμογή	322

19.4 Η επιβάρυνση του ατόμου από τους αχχογόνους παράγοντες του περιβάλλοντος	325
<i>Ετερογενείς μορφές αχχογόνων παραγόντων του περιβάλλοντος ....</i>	<i>327</i>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΙΚΟΣΤΟ	
ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ	329
20.1 Η ανθρώπινη συμπεριφορά σε πραγματικές καταστάσεις συμφοράς	329
20.2 Η 13η Μάη 1995 και η συμπεριφορά του πληθυσμού στην πόλη της Κοζάνης	342
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΙΚΟΣΤΟ ΠΡΩΤΟ	
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	347
21.1 Αίτια και συνέπειες των οικολογικών προβλημάτων	347
<i>Κοινωνικο-οικονομικά αίτια .....</i>	<i>348</i>
<i>Ανθρώπινη επίδραση και οικολογικά προβλήματα .....</i>	<i>349</i>
21.2 Ψυχολογικά μοντέλα και μέθοδοι επίλυσης των προβλημάτων στον φυσικό χώρο	351
21.3 Κατευθύνσεις των ψυχολογικών ερευνών για τα οικολογικά προβλήματα	354
Επίλογος – Συμπέρασμα	357
<i>Χώροι και όρια της συνείδησης.....</i>	<i>357</i>
Βιβλιογραφία	359